

והשטר השלשים הוא שטר חלוקת השותפין.

וזוה הוא נוסחה.

יודעים' אנו עדים החתומים למטה עדות ברורה שאמי' לנו פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני הוו עלי עדים וקנו מכל אחד ממנו להיות בידו לזכות מחמת שרצינו ברצון נפשינו שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חסצה וברעת שלימה ובעין יפה והשיתוף שהיה בינינו שהיינו שותפין ביחד מזמן הרבה וחלקנו עתה בלב שלם חלוקה שלימה ונמורה ונתפשרנו עכשיו זה מזה ונסתלקנו כל אחד ואחד ממנו מעל חבירו ונטלתי אני פלוני המניע לי מן השיתוף בין מקרן בין מריוח וכמו כן נטלתי אני פלוני כל המניע לי בין מקרן בין מריוח ורקדקנו חשבוננו יפה יפה ונטלנו כל אחד ואחד ממנו כל מה שהניע מאמתו עד פרוטה אחרונה ולא נשתייר עכשיו לכל אחד ואחד ממנו על חבירו אפי' שוה פרוטה ולא דררא דממונא ולא שום שבועה קלה וחמורה בעולם ולא יהא רשות לאחד ממנו לתבוע את חבירו מחמת שותפות זה בשום פנים בעולם מהיום ולעולם ואם נתגלתה לאחד ממנו לאחר היום על חבירו שום זכות וכלל או טעות בחשבון או ראייה הכל בטלין מעכשיו זה לזה וכל טעותא ושלותא בין ידיע לנא דאינליא לנא לבתר השתא הכל מחלנו ובטלנו זה לזה בקנין נמור בטול נמור ושלם ומחל כל אחד ואחד ממנו אצל חבירו היום מחילה נמורה ושלימה ואחריות חלוקתנו וחומר כל הכתוב בה קבלנו עלינו ועל יורשינו אחרינו אנב ארבע אמות קרקע ובביטול כל מרדעי כהונן וכתיקון חכמים דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי, וקנינא מפלוני זה לפלוני זה בכל מאי דכתיב ומפורש לעילא במנא דכשר למקניא ביה. ומה שהיה בפנינו וכי' והכל שריר וקיים:

והשטר האחד ושלשים הוא שטר חלוקת אחים:

וזוה הוא נוסחה.

יודעים' אנו עדים החתומים למטה עדות ברורה שאמרו לנו פלוני בר פלוני ופלוני בר פלוני הוו עלינו עדים וקנו מכל אחד ואחד ממנו להיות בידו לראיה ולזכות מחמת שרצינו ברצון נפשינו שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חסצה וברעת שלימה ובעין יפה וחלקנו בחים וקרקעות ומטלטלין שנפסלו לנו מירושת אבינו הוקן ועמדו בשיתוף בינינו לאמצע עד עתה ועכשיו נחרצינו בינינו וחלקנו חלוקה נמורה ושלימה ולקחתי אני פלוני לחלקי קרקע פלוני וקרקע פלוני במקום פלוני וביח פלוני בצר פלוני ומצרני הקרקעות כך וכך ונטלתי כמו כן חלקי מכל המטלטלין משלם ואני פלוני נטלתי בחלקי כמו כן קרקע פלוני וקרקע פלוני ומצרני הקרקעות כך וכך ונטלתי כמו כן חלקי משלם מכל המטלטלין ולא נשתייר לכל אחד ואחד ממנו אצל חבירו לא משהו פרוטה ולמעלה ולא משהו פרוטה ולמטה לפי שהכל דקדקנו וחשבנו חשבון נמור ורקדוק נמור ואם נתגלית היום או מחר לאחד ממנו על חבירו שום זכות או שום טעות או שום ראייה הכל בטלנו מעכשיו זה לזה וכל שלותא וכל טעותא בין ידיע לנא בין דאינליא לנא לבתר השתא הכל מחלנו מעכשיו, ובטלנו זה לזה בקנין נמור בטול נמור ושלם ומחל כל אחד ואחד ממנו אצל חבירו היום מחילה נמורה ושלימה ומעכשיו קבלנו עלינו בקנין נמור שלא יהא לנא ולא ליורשינו אחרינו היום ולאחר היום לשעון ולערער איש על אחיו על זו החלוקה שהחלקנו כלום כי ברצון נפשינו עשינו אותה בלא שום מרמה ועלילה ומעכשיו ילך כל אחד ואחד ממנו ויהויק בחלקו המניעו ויהא רשאי לעשות מטנה כל חסצת נפשו ואין מי ימחה בידו מהיום ולעולם וכל מי שיבוא מארבע רוחות

העולם בן וכת וכו' עד כחרם הנשבר שאין בו ממש וכל כתב וקיום על שמינו ושלא על שמינו על חלוקה זו כדי לבטל כולה או מקצתה יהא אותו כתב וקיום בטל ומבוטל וחשוב כחרם הנשבר שאין בו ממש ובשטרי זיוף דלא למילף מינהון וכל סודעי ומודעי דמודעי וכו'. ואחריות וחומר שטר חלוקה זו קבלנו עלינו ועל יורשינו אחרינו כל אחד ואחד להבירו כאחריות וכחומר כל שטרי חלוקות ופסקות ותקנות דנהיגות בישראל מיומא דגן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמוספי דשטרי. וקנינא מסלוני זה לסלוני אחיו ומסלוני זה לסלוני אחיו בכל מאי דכתיו ומפורש לעילא במנא דכשר למקניא ביה. ומה שהיה בסנינו ביום סלוני וכו' והכל שריר וקיים. וכל ספרי דרייני דבעו למיעבד שטרא ולעיוני בהני נוסחאי דכתבינן ובעו לאוסופי מנוסחא דגן ובלבד שלא ישנו נוסח עיקר השטר על הדרך שיהיה שרשם הרשות בידם כי אנו לעניות דעתינו כתבתנו במקום אחד נוסחא ארוכה ובמקום אחר נוסחא קצרה ויגיד עליו רעותן וכן לחכם ויחכם עוד:

והשטר השנים ושלישים הוא שטר חלוקת קרקעות.

וזוה הוא נוסחה.

יודעים אנו חתומי מטה עדות ברורה שאמי לנו סלוני וסלוני בר סלוני הוו עלינו עדים וקנו ממנו בקנין גמור וכתבו וחתמו עלינו בכל לשון של זכות וחננו לו לכל אחד ואחד ממנו להיות בירו לראיה ולזכות סחמת שרצינו ברצון נפשינו בלא שום זכר אונם כלל אלא בלב שלם ובנפש הסצה וברעת שלימה ובעין יפה וחלקנו בינינו אותן בתים וחצירות מסוימות בכך וכך מצרנין שהיו משוחסין בינינו עד היום ועכשיו חלקנו חלוקה נמורה ושלימה בקנין שלם ולקחתי אני בחלקי מקום סלוני לרוח סלוני כך וכך ורתות באורך וברוחב ואני סלוני בן סלוני כמו בן לקחתי בחלקי מקום סלוני לרוח סלוני כך וכך ורתות באורך וברוחב ובנין סלוני חלקנו וחלוקה זו על ידי חולקים כשרים ובקיאין במדה ובאומדן קרקעות ובעילויין ובקיאין אלו ביררנום וקבלנום על עצמינו ואנו דקדקנו בחלוקתם ונתרצינו בחלוקה שעשו וחלקנו חלוקה זו בינינו חלוקה נמורה שרירא וקיימא חתוכה וחלוטה כדת וכהלכה דלא להשנאה בה ודלא למיהדר מינה לעלם ונמתלקנו איש מעל ארץ חבירו סילוק גמור ואין לאחד ממנו בחלק חבירו שום שיור בעולם יציאה וביאה ולא משסך מים ולא סולמות ולא חלונות וסילקנו ידינו ורשותינו וידי הבאים מכתינו איש מעל חלק חבירו סילוק גמור ושלם לעולם מהיום ולעולם ומעכשיו ילך כל אחד ואחד ממנו ויחזיק בחלקו שנשל כמו שעשינו חלוקה נמורה וחוקה ויוכה בחלקו ובכל עמל ושבת ששם מתהום ארעא ועד רום רקיעא ויעשה כל אחד ואחד ממנו בחלקו שלקח כל חסות נפשו ויהא רשאי לירש ולהוריש וימיר וימכור וימשכן וישכור ויחליף ויעשה מחלקו המניעו היום כל חסות נפשו מהיום ולעולם וכל מי שיבוא מארבע רוחות העולם בן וכת אח ואחית וכו' עד ויערער על חלוקה זו שום ערעור בעולם סחמת חלוקה זו שעשינו יהיו דברי המערער בטלין ומבוטלין וחשובין כחרם הנשבר שאין בו ממש וכל כתב וקיום בכל לשון וכו' עד דלא בדיני ישראל ולא בדיני אומות העולם ועד כל אחד ואחד ממנו ועל יורשיו אחריו לסצות ולהדיח ולהסיף ולסלק מעל חבירו כל ערעורין שבעולם ולהעמיד חלוקה זו חלקו המניעו ברשותו העמדה נמורה ושלימה בלא שום ססרתו בעולם וחלוקה זו היא בביטול כל מודעי כהונן וכתיקון חכמים ואחריות וחומר שטר חלוקה זו קבלנו עלינו ועל יורשינו אחרינו כאחריות וכחומר כל שטרי חלוקות דנהיגות בישראל מיומא דגן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמוספי דשטרי. וקנינא מסלוני זה לסלוני זה ומסלוני

זה לפלוני זה בכל מאי דכתי' ומפורש לעילא במנא דכשר למקניא ביה. ומה שהיה בפנינו ביום פלוני לירח פלו' לשנת פלונית וכו' והכל שריר וקיים:

והשטר השלשים ושלוש הוא שטר מירפא.

והוא דאמור רבנן¹) כל מירפא דלא כתב בה קרעיניה לשטרא דמלוה לאו מירפא הוא וכבר פירשנו כל זה לעיל. ומירפא זו יש אחריה אדרכתא ושומא בזמן שגובה מנכסים משועבדים אבל בזמן שגובה מנכסים בני חורין אין שם מירפא כלל וכל זה מפורש לעיל באר היטב. ומירפא הוא שטר מעשה בית דין, ולשון מירפא הוא לשון שורף לקוחות והוא כגון ראוּבן שלוח מנה משמעון מניסן ועשה לו שטר חוב באותו מנה ומכר נכסיו בסיון או בתמוז ולא נשתייר לו כלום וכשהוציא שמעון שטר באב לא מצא לראובן כלום לא מטלטלי ולא משעבדי ממה לפרוע ממנו ומשביעין אותו ביד לראובן שאין לו כלום לא מקרקעי ולא מטלטלי לא תחת ידו ולא מוסקר אצל חברו ואחר כך מחוירין בית דין אחר מה שמכר לאחר זמן ההלואה ואחר האחרון שמוציאין למי שמכר באחרונה נובה ממנו שמעון זה את שטרו אם מספיק יפה ואם לאו נובה משלפניו נספד²) מיהו אין נובה ממנו שמעון זה אלא לאחר שבועה שנשבע כדן הבא ליפרע מנכסים משועבדים כמו שפירשנו במקומו ולאחר שמקיימין את שטרו בחותמיו קורעין ביד אותו שטר חוב של שמעון וכותבין לשמעון שטר מירפא על נכסי הלוקחות. וזהו נוסחה:

אנו בית דין החתומים למטה כך היה שהוציא לפנינו פלוני בן פלוני שטר מקיים בחותמיו מכך וכך דינרין שהיה לו על פלוני בן פלוני והווקקנו לעדותן של עדים ונמצאת עדותן מכוונת ומקיימת כראוי וחורנו על פלוני זה הלוח ולא מצאנו לו כלום ממה שיפרע ממנו פלוני המלוה את חובו והשבענוהו לפלוני זה הלוח שאין לו כלום לא מקרקעי ולא מטלטלי לא תחת ידו ולא מוסקר אצל אחרים ממה שיפרע לפלו' חובו ואח"כ חורנו על מה שמכר פלוני זה הלוח מעת שלוח מספלוני זה אלו הדינרין של שטר החוב ומצאנו שמכר לפלוני בן פלוני קרקע פלוני והיה זמן המכירה אחר זמן של שטר החוב והשבענו את פלוני זה המלוה שבועה כדן ליפרע מנכסים משועבדים ואחר כך קרענו שטר החוב וכותבין לו שטר מירפא שיטרוף ארעא פלוני מיד פלוני הלוקח שכך ססקנא דינא על הדין פלוני הלוקח לשלומה להא ארעא לפלוני זה המלוה מפני שזמן מכירתו מאוחר אחר זמן הלואתו דהכי אמור רבנן³) המלוה את חברו בשטר נובה מנכסים משועבדים ואי בעי פלוני הלוקח לפרק הדין ארעא מפלוני המלוה שיפוניה ממנו בכך וכך דינרין הוו כתיבי בשטר החוב והחוקנו את פלוני זה המלוה שאם לא יפרנה פלוני הלוקח בכך וכך דינרין שתהא אותו קרקע שלו למכור להחזיר המותר ללוקח ואם לא ימכור אותה ליעבד בה כדחקון חכמים באדרכתא ושומא ובין כך יהיבנא ליה זמן להדין פלוני המלוה שיעמוד בידו הדין ארעא עד הדין זימנא שאם יפרה פלוני הלוקח בין כך מוטב ואם לאו נעביר בה מאי דאמור רבנן ואינש לא ימחה בידה מן יומא דגן

¹ בבא בתרא דף קס"ט.

² אולי: מה שנפסד.

³ בבא בתרא דף קע"ה.

ולעלם דהבין הוּו קדמנא ביום פלוני לירח פלוני לשנת פלוני וחזי לנא מן דינא פסיקנא וכתבינא וחתמינא ויהיבנא ביד פלוני דנן למהוי ביריה לראית ולזכות. ולהאי לוקח נמי כתבין בי דינא שטרא שימושא אחרינא היאך להוציאו מידו שדה פלונית נדין שמכר לו פלוני והוציאה מתחת ידו כך וכך כחוב שלוח פלוני זה המוכר וכ"אם זה הלוקח בזה הסך ובעא מינא למי כתב¹) ליה שטרא כמה שינבה מיד פלוני... כרה לו היום או למחר בעת שימצא לו כלום זה הסך שפדאה ממנו דאחריותיה עליה ובעת שימצא לו כלום ינכה ממנו בכח שטר המכירה שבידו וככח האי שטרא שימוש דבי דינא וחזי לנא בסירוש רבי סעדיה נאון זיל דפירש כי האי שטר מירסא ללוקח²) הנטרף עושין אותן ולא למלוה הנטרף וכבר כתבנו תורף דבריו לעיל. ואנן לעניות דעתין כתבינן מאי דסבירא לן ולא סמכינן בהאי מילתא אמאי דפרש רבי סעדי זצ"ל דאם איתא דהאי שטרא מירסא ללוקח הנטרף כותבין אותה ולא למלוה הנטרף מאי מעמא אמרינן בשמעמא³) כל מירסא דלא כתיב ביה קרענייה למירסא לאו מירסא הוא וכל אדרכתא דלא כתיב בה קרענייה לאו אדרכתא היא למשמע של מלוה הנטרף כותבין כל אלו השטרות וכבר ביארנו לעיל דרך המירסא והאדרכתא פירוש מרווח.

והשטר השלושים וארבע הוא שמר יזפאתא.

והוא שטר חוב שהוא קרוי קיום שאינו לא משכנתא סתם ולא אפותיקי אלא שטר חוב בעלמא שהוא קיום סתם והוא מלוה בשטר שנובה בה מן היתומים ומן הלקוחות ובשבועה ועל הדרכים שפירשנו בהלכות שבועות וזהו נוסחה. יודעים אנו עדים חתומי משה עדות ברורה שאמי לנו פלוני בן פלוני הוּו עלי עדים וקנו ממנו וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות וחזו לו לפלוני בן פלוני מחמת שרציתי ברצון נפשי בלא שום זכר אונס כלל ונטלתי וקבלתי ממנו כך וכך זווים ושקולים ומוטבעים ממשכע פלוני והם עלי בהלוואה וכרשו⁴) כחוב נמור וקבלתי עלי לפורעם לו כל זמן שירצה או לזמן כך וכך אם לזמן ידוע ואיני פושעו ואיני משרפו⁴) ואיני שואל ממנו זמן אחר עליהם אלא לאלחר אני פורע לו ממנו לזמן זה ומעכשו נחתי לו ארבע אמות קרקע בחצר שלי במתנה נמורה מתנת בריא ולא כמתנת שכיב מרע דמהדרא ואנב ארבע אמות קרקע אלו שנתתי לו והשלמתי על כל מקרקעי ומטלטלי ועל כל סקדונות וחובות שיש לי ביד כל אדם עד שינבה ממון זה עד נמרא ממני ומכל מה שימצא לי בין בסני בין שלא בסני בין ממה שקניתי בין ממה שאני עתיד לקנות ואחריות וחומר שטר קיום זה קבלתי עלי ועל יורשי אחרי לאיתפרעא מכל שטר ארנ נכסין וקניינין דאית לי תחות כל שמיא שקנתי ושעתיד אני לקנות דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהון יהון

¹ צ"ל: למכתב.

² מובא גם בס' העמוד ד"ו דף ל"ג וד"ל דף י"ט.

³ בכא בתרא דף קס"ט.

⁴ ע"י גם במחזור ויטרי עמוד 795.

אחראין וערבאין לסריעת ממון זה עד שאפרענו לו אני והבאים מכחי לו ולבאין מכחו כחיים ובמות ויהא רשאי לנכות ממני ממון זה ואפי' מגלימא דאכתסאי. והתרינו בו בפלוני זה ואמרנו לו ראה כשאתה פורע לפלוני זווים אלו בפני ערים פרע לו וטול שטר זו מתחת ידו וקרעהו או כתוב על גבו שהוא פרוע שכל זמן ששטר זה יוצא מתחת ידי פלוני או מתחת יד יורשיו אחריו בדלא קרוע או בדלא כתוב על גבו שהוא פרוע או שאין לך עדים נאמן יהא עליך על זה כשני עדים כשרים ואתה פורע לו זווים בלא חרם ובלא שבועה ובלא שום טענה בעולם. ויש שכותבין בשטר חובות הכי וקנינו ממנו אנו עדים מפלוני זה הלוח כפירוש שהאמינו למלוה וליוורשיו שיהו נאמנין שינכו ממנו זמיוורשיו בלא חרם ובלא שבועה בעולם ואפי' הדרת הראש. וכשכותבין העדים נאמנות זה אין כותבין אותו עד שנמלכין בעת הקנין ללוה וכבר פירשנו כל זה לעיל מבואר. וכך אמר לנו פלוני בר פלוני (אחריו¹) וחומר שטר קיום זה קבלתי עלי ועל יורשי אחרי כאחריות וחומר כל שטר קיומין והודאות והלוואות דנהינן בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי. וקנינא מן פלוני בר פלוני בר פלוני בר פלוני בכל מאי דכתיב ומפורש לעילא במנא דכשר למקניא ביה. ומה שהיה בפנינו אנו עדים ביום פלוני בירח פלוני בשנת פלונית למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית כתבנו וחתמנו ונתנו ביד פלוני זה להיות בידו וביד הבא מכחו לראיה ולזכות והכל שריר וקיים.

והשטר השלשים וחמש הוא שטר כתובת יבמין.

ואע"פ שכתבנו דינה ועניינה בהלכות ייבום וחליצה חורנו כאן נוסחא דכתובה להחזירו ולקובעו בסידור השטרות ואע"פ שמיבם היבם את יבמתו אינו רשאי אלא לאחר שימתין שלשה²) חדשים כרמפורש בהלכות יבום וחליצה וכמו כן נמי אע"פ שכדורות הראשונים לא היו כותבין שיעבוד כתובות יבמין אלא על נכסי הבעל הראשון שנפטר וכדחתן נבי יבמות³) כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שחאה כתובתה על נכסי בעלה האידנא תקינו רבנן על נכסיו יודיה כשאר כל כתובות דעלמא כדאמרינן⁴) ואי לית לה מראשון תקינו רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולכן נהנת היום כשאר כל כתובות. והדין נוסחא.

ברביעי בשבת בכך וכך לירח פלוני בשנת פלונית למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית צביתי ברעות נפשאי ואמי קרמנא פלוני בן פלוני אחי דמאבי⁵) הוה ושכיב וחי לרבנן ולכל ישראל שבק וברא וברחא ומוקים שמה בישראל לא שבק ושבק הדין איתתא פלונית בת פלוני ואנא פלוני בר פלוני חוינא ליבומי יתה מן אוריתא ולמיון יתה ולפרנס יתה כדכתי' בספר אוריתא דמשה יבמה יבא עליה ושמת פלוניתא דא ואיתיבמת לה לפלוני בר פלוני הוות ליה לאינתו ואמי לה פלוני כען הכי ויבק⁶) יתיכי כרת משה וישראל בריל לאוקומי לאחי מיתנא שמא בישראל כמא דכתי' והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא יכרת שמו בישראל ואנא אסלח

(1) נ"ל: אחריות.

(2) יבמות פ"ד מ"י.

(3) שם פ"ד מ"ג דף ל"ה.

(4) שם דף ל"ט.

(5) צ"ל: דמן אבי כמ"ש בס' העטור דפוס לכוב דף מ"ז ע"ד.

(6) צ"ל: ליבם.

ואוקיר ואוזן ואסרנס ואסובר¹) יתיכי כהלכת גוברין יהודאין דפלחין ומוקרין וזנין ומכסין ית נשיהון בקושטא ושמעתיא פלוניתא דא ואיתיבמית²) ליה לפלוני דגן והות ליה לאינתו כרת משה וישראל וצבי פלוני בר פלוני וכתב לה לפלוניתא דא יבמתו בכתובתה מאתן זווי מוהרא דחווי לה מן אורייתא דהוה כתיב בכתובתה דכתב לה אחי בעלה עד הוה לכתולה וקסיין וצבי ואוסיף דהוה כתיב לה מוהרא דחווי לה ומוזנאה וכסותהא וסיפוקהא ומיעל עלה כאורח כל ארעא וצביאת פלוניתא דא ואיתיבמת ליה לפלוני דגן והוה ליה לאינתו ודא נדוניא דהנעלת ליה מבי נשא כמא דאיתיות לבעלה קרמא אחוהי דהדין פלוני בין בכסף בין כוהב ובגדים ותכשיטין ושימושי ערסא סך שומת הכל וכו'. כותבין בכתובה על דרך המקום ועל מנהג מדינתם וכמו שפירשנו בהלכות כתובות. וכך אמ' לנו פלוני דגן אחריות וחומר שטר כתובתה ותוספת דילה קבילית עלי ועל ירתאי בחראי לאיתפרע מכל שטר ארנ: נכסין וקניינין דאית לי תחות כל שמיא שקניתי ושאיני עתיד לקנות דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהון יהון אחראין וערבאין לפרעון שטר כתובה דא ונדוניא דאיתוספת דילה ואפי' מגלימא דעל כתפיה וקביל פלוני אחריות כתובתה ונדוניא דאיתוספת דילה ואפי' מגלימא דעל כתפיה כאחריות וחומר כל שטרי כתובות דנהינות בישראל מן יומא דגן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי, וקנינא מפלוני בר פלוני לפלונית בת פלוני יבמתו בכל מאי דכתיב ומפורש לעילא במנא דכשר למקניא ביה. ואיכא נוסחאי דכתיבי בכתובת יבמין וצבי פלוני בר פלוני דגן וכתב לה לפלוניתא דא יבמתו בכתובתה מוהרא כסף מאה זווי דחווי לה מדרבנן ולא כתיב בה נמי מאי דסיימינן לעיל על כתובה דמאתן זווי מוהרא דחווי לה מדאורייתא דהוה כתיב לה בכתובתה דכתב לה אחי בעלה וכו' משום דסבירא להו דכתובתה דמאה זווי קא עבדי לה כמו לכל אלמנה ונרושה, וגם רבי' סעדיה גאון ז"ל בספרי בעות³) דיליה כתי' ויהב לה תריסר זווי ופלגא מוהרא דחווי לה מן אורייתא ובהני מילי כולוהו על מנהג המקומות והמדינות קא כתיבין לכתובות ולשטרות.

והשטר השלשים ושש הוא שטר כתובה.

והדין נוסחה. ביום פלוני בכך בשבת בכך וכך לירח פלוני שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאני מניין כאן במתא פלונית איך פלוני בר פלוני חתן דנא אמר לה לפלונית בתולתא הואי לי לאנתו כרת משה וישראל ואנא במימרא דשמיא אפלה ואוקיר ואיוון ואסרנס יתיכי ליכי כהלכת גוברין יהודאין דפלחין ומוקרין וזנין ומכסין ית נשיהון בקושטא ויהבנא ליכי מוהר בתוליכי כסף זווי מאתן דחווי ליכי מדאורייתא ומוזניכי וכסותיכי וסיפוקיכי ומיעל עליכי כאורח כל ארעא וצביאת פלוניתא דא בת פלוני והות ליה לפלוני חתן דנא לאנתי ויש מקומות שנהנו נמי לכתוי וצבי פלוני חתן דנא והוסיף לה מריליה מאתן דינרין מחצה לה ומחצה לבנים שיומין לה המקום ממנו ודא נדוניא דהנעלת ליה פלוניתא דא מבית אביה ואמה לבית בעלה

¹ עיי' מה שכתב ירדני החכם ר' דוד קייסמאן במכתבו החדשי חלק מ"א עמוד 218.

² עיי' במחזור ויטרי עמוד 791.

³ צ"ל: בספר שטרות כמ"ש בס' העמוד דפוס לבוב דף מ"ו ע"ב (ד"ו דף ס').

בין כסף בין בזהב ובנדים ותכשיטין ושימושי ערסא ומאני כך וכך סך שומת הכל קיבל עליו פלוני חתן דנא כאלף¹) דינרין גדולים של כסף צרוף ומאתים דינרין תוספת דאוסוף לה מדיליה דליהוי לה במתנה לכר המתנה לחוד שנעשה לה ויש מקומות שנהגו לכתוב לה לכר המתנה לחוד שיעשה לה ונהגו למיכתב הכי כרי שלא חננס המתנה בכלל כתובה. ויש מקומות נמי שלא נהגו לכתוב בה סך שומת הכל קיבל עליו פלוני וכי אלא כותבין הכי סך שומת הכל קיבל עליו וכי ואוסוף לה כנגד זה מדיליה כך וכך ומאתים דינרין תוספת וכבר פירשנו זה בהלכות כתובות וכתבו ברבר זה עיקר גדול בשמירת האשה מהפסידה לכר המתנה לחוד שיעשה מבית פלוני כמו שיכתוב בשטר המתנה. וכך אמר לנו פלוני חתן דנא אחריות וחומר שטר כתובתא דא ונדוניא דא ותוספת דיליה קבילית עלי ועל ירתאי בתראי דתתפרע מכל שפר ארנ נכסין וקנינין דאית לי תחות כל שמיא דקניתי וראקנה דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהון יהון אחראין וערכאין לשטר כתובתא דא ונדוניא דא ותוספת דילה ואפילו מגלימא דעל כתפאי כאחריות וכחומר כל שמרי כתובות ונדוניאות דנהיגות בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמפסי דשטרי כרת וכהלכה ובכל חיווקי דרבנן, וקנינא מפלוני חתן דנא לפלוניתא דא בכל מאי דכתיב ומסורש לעילא במנא דכשר למיקניא ביה, והכל שריר וקיים.

והשטר השבעה ושלישים הוא שטר מתנה לחוד.

ובכר פירשנו עניינה ודיניה בהלכות כתובות והדין נוסחא דיליה.
 יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמר לנו פלוני בן פלוני הוו עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לה לפלוניתא אשתו להיות בידה לזכות מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה וברעת שלימה ובעין יפה ונתתי לה במתנה נמורה מעכשיו מתנה לחוד אותו בית וחצר או אותו שדה פלונית והדין מצרני וכל מה שיש תוך ארבע מצרני הללו הכל נתתי לה במתנה לחוד מתנה נמורה שרירא וקיימא תחובה וחלוטה מתהום ההומא עד רום רומא מתנת עלמין מתנת פרהסיא מתנה מחיים מתנה מעכשיו דלא למיהרר מינה לעלם ושחאה מתנה זו שנתתי לה כאדם שנותן מתנה לחבירו שלא תהא כתנאי כתובה אלא מתנה נמורה ומקוימת ומוחזקת בכל מיני חיווקין שבעולם ומעכשיו תלך פלוניתא זו אנתתי ותזכה לעצמה במתנה זכיייה נמורה ותהא רצונה לירש ולהוריש ולתת אותה במתנה ולעשות במתנה זו כל חפצת נפשה ורצונה ואין מי ימחה בידה ולא יהא לי רשות לערער עליה בשום דבר. בעולם לפי שבעין יפה נתתי לה מתנה זו וסלקתי ירי ורשותי וזכותי ורשות וזכות באי כחי מעל מתנה זו סילוק נמור ואיחרתי זמן מתנה זו לאחר זמן כתובה שלא תהא (שלא תהא) כתנאי כתובה אלא מתנה לחוד נמורה מתנה לאחר נשואין וכבר ידעתי כח מתנה שלאחר נשואין כמו שפירשו חכמים במתנה קתה ואין הבעל אוכל פירות וייסיתי כח מתנה משאר מתנות שתהא רשאה ושלמאה ולעשות בה כל חפצת נפשה לפי שלא שיירתי בה לעצמי במתנה זו לא פירות ולא קול ולא מענה ולא ראייה ולא

¹ עי' בס' העשור ד' ויניציא דף ע"ד סע"ב וד' לבוב דף מ"ב ע"ד.

תביעה ולא שום זכות כלל, ואנו עדים הודענו את סלוני זה הוי יודע שכח מתנה זו כאדם שנותן מתנה לאשתו אלא כנותן מתנה לאחר שאם חס ושלום יארע כעם ומריבה או קטמה ביניהם אעפ"י שהיא תחתי תתן מתנה זו לכל מי שתרצה, ואם שמה חס ושלום יארע ביניהם גירושין, ויש שכוחבין הכי ואם שמה חס ושלום יארע שום מאורע ביניהם תנבה מתנה זו משלם חוץ מכתובתה וסבר סלוני זה וקבל על עצמו כל זה ואמר כבר קיימתי בידה מתנה זו לעשות בה כל מה שתרצה בחיים וכמות ומתנה זו נלויה ומפורסמת לכל ככל מתנות בריא ולא כמתנת שכיב מרע אלא מתנת בריא בכל חייוקין שבעולם כבישול כל מודעי כהונן וכתיוקין חכמים כדת וכהלכה ואחריות וחומר שטר מתנה לחוד קבילית עלי ועל יורשי אחרי כאחריות וכחומר כל שטרי מתנות לחוד דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמסופי דשטרי וקנינא מסלוני זה לסלונית דא אנתתיה על כל הכתוב ומפורש לעיל בקנין שלם במנא דכשר למקניא ביה, ומה שהיה בסנינו ביום סלוני בידה סלוני לשנת סלונית למנין שאנו מונין כאן כמתא סלונית כתבנו וחתמנו ונתננו ביד סלונית דא להיות בידה לראיה ולזכות.

והשטר השלשים ושמונה הוא שטר מחאה.

והוא כנון ראובן שיצא למדינת הים והחזיק שמעון בביתו או בקרקע שלו והוא הולך בסני שני עדים הגונים וכשרים יודעים בדקדוקי מחאה ומוחה בפניהם ואומר סלוני הוא גולן והחזיק בקרקע שלי כגולה ואם הוא מוחה בסני שלשה לרוחא דמילתא מוחה וכיון שהוא מוחה כך בסוף כל שלש ושלוש שנים אעפ"י שהוא מחזיק שמעון לאותו קרקע שנים רבות אין לו חוקה וסעמא דמחאה זו מסני שכיון שהוא מוחה בסני אלו שנים הרבר נודע לכל כדאמרינן¹) הברך חברא אית ליה ושמעון יודע הדבר ואם איתא דלא גולן הוא כיון שזה האחד מכנה אותו על שם גולן ומתכעס ממנו והוא אינו הולך לבית דין ואומר להם רבותי למה סלוני קורא אותי גולן והרי אני מוזמן לפניכם לעשות לו דין וכביה דין מוציאין הדבר לאמתו ורנין ביניהם ומצילין את הגולל וכיון שאינו עושה כך הרבר יודע שהוא גולן ואין לגולן חוקה אבל כיון שהחזיק שמעון חמש שנים ולא מיחה ראובן הויא חוקה והרי אנו עתידין לפרש הדבר הוה כסייעתא דשמיא בהלכות חוקה ומחאה, ועל האי מילתא אמרינן בספרי חוקת הבתים²) על ההיא מתניתא דשלש ארצות לחוקה וכו' מאי קסבר אי קסבר מחאה שלא בסנינו הויא מחאה אפי' יהודה ונליל נמי ואי קסבר מחאה שלא בסנינו לא הויא מחאה אפי' יהודה ונליל נמי לא, אפי' ר' אבא בר אבא בר ממל אמר רב לעולם קסבר מחאה שלא בסנינו הויא מחאה ומשנתנו כשנת חרום תנן³) ומאי שנא יהודה ונליל דסתם יהודה ונליל כשעת חרום דמי' אפי' רבא הלכתא אין מחזיקין (בנכסי) בנכסי בורח ומחאה שלא בסנינו⁴) הויא מחאה תרתי לא קשיא כאן בבורח מחמת מטון כאן בבורח מחמת מרדין ואפי'

¹ בבא בתרא דף ל"ח ע"ב.

² בבא בתרא דף ל"ח.

³ לפנינו בגמרא ובריי"ף: שני.

⁴ צ"ל בסנינו וכצ"ל למעלה.

ספר השטרות

מיחה¹) בפני אדם שאין יכולין למימר ליה הויה מחאה מאי טעמא חכרך חכרא אית ליה וחכרא דחכרך חכרא אית ליה היכי דמי מחאה אמי רב זביר פלוני גולא הוא, ולמחר²) תבענא בדינא הויה מחאה אמי להו לא תימרו ליה³) לאחריני⁴) אמי ליה לא אמרינן ליה לדידי⁵) לא אמרינן ליה לאחריני אמרינן חכרך חכרא אית ליה וחכרא דחכרך חכרא אית ליה, אמי להו לא תפיקו לכו שותא הא קאמי להו לא תפיקו לכו שותא אמי ליה לא נפקא להו⁶) שותא אמי רב פסא הא קאמי ליה לא נפקא לן שותא. רב הונא בריה דרב יהושע אמי כל מילי דלא רמיא עליה דאיניש אמי ליה בלאו⁷) אדעתא. נידול בר מניומי הוה ליה ההוא מחיתא למחויי אשכחיהו לרב הונא ולחייא בר חייא ולרב חלקיה בר טובי ומחא קמייהו לישנא⁸) הדר אתא למחויי קמייהו אמרו ליה לא צריכת הכי אמי רב כיון שמיחה שנה ראשונה שוב אינו צריך למחות, אמי ריש לקיש משום בר קפרא וצריך למחות בסוף כל שלש ושלש. תני בר קפרא ערער וחזר וערער אם מחמת טענה הראשונה ערער אין לו חוקה ואם לאו יש לו חוקה. אמי רבא אמי רב נחמן מחאה בפני שנים ואין צריך לומי כתובו מודעא בפני שנים ואין צריך לומי כתובו הודאה בפני שנים וצריך לומי כתובו קנין בפני שנים ואין צריך לומי כתובו קיום שטרות בשלשה. והוה נוסח שטר מחאה⁹).

בפנינו אנחנו חתומי משה אתא קרמנא פלוני בר פלוני וקבל על פלוני בר פלוני ואמי לנא רבותי הריני מוסר בפניכם ומוחה ואני קובל על פלוני בר פלוני שנוול אותו בית פלוני והוא מחזיק את שלי בגולנות והאידנא לא קא יכילנא ליה מפני אונסו ותקפו וליהו ידעי רבנן דאנא תבענא ליה כשזודמן לי ומפני שלא יחזיק בבית זה כשהוא נוול ממני אני מוחה לפניכם מחאה נמורה בתוך שלש שנים וכיון שאני מוחה בפניכם בתוך שלש והוא נוול את שלי והרי הוא נוול ואין לנוולן חוקה ומחאה זו שאני מוחה בפניכם כרת וכהלכה כהונן וכתיקון חכמים כדין כל מהאות דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם ומאי דהוה קרמנא ומחא הדין פלוני בר פלוני ומסר מילי קרמנא כתיבנא וחתימנא ויהיבנא בידיה למיהוי בידיה לראיה ולזכות ביום פלוני לירח פלוני לשנת פלונית למנין דרגילנא ביה כמתא פלונית והכל שריר וקיים, ואיכא נמי מאן דכתב הכי בשטר מחאה ומדאחא קרמנא פלוני בר פלוני ואמי לנא הוו עלי סהדי וכתבו וחתמו לי מאי דאנא מסר וקביל ומוחה קודמיכון כתיבנא וחתימנא ויהיבנא בידיה וכו'. ואנן כתבינן לעיל מאי דסבירא לן לעניות דעתין כדאמרינן לעיל בשמעתא מחאה בפני שנים, ואין צריך לומי כתובו מיהו אי אמי להו הכי וכתבו הכי לרוחא מילתא לית לן בה ושפיר דמי.

¹ עיי ברייף.

² דף ל"ב.

³ צריך להוסיף: אכר וכו' לדידיה לא תימרו ליה.

⁴ צריך להוסיף: אמרו להו דחכרך חכרא אית ליה וכו'.

⁵ צ"ל לדידיה.

⁶ צ"ל: לן כמ"ש ברייף.

⁷ צ"ל: ולא.

⁸ צ"ל: לשנה.

⁹ עיי בס' העטור ד"ו דף צ"ב וד"ל דף נ"ג ע"ג.

שמר מודעא

והשמר (הכ"ט) הל"ט הוא שמר מודעא.

והוא כגון ראובן שאונס את שמעון למכור שדהו או לתת לו במתנה או שאונסו לתת לו מאה וזו במתנה או שאר משלמלין או למחול לו שמר חוב או למחול לו דבר או כגון שיש לו אצלו מאה וזו וקא אניס ואמי ליה אי שקלת מינאי חמישים וזו וכחבת לי שמר אביוריא שהוא שמר מחילה מוטב ואי לא לא יהיבנא לך מידי ואונס וזו שעושה לו בין ע"י עצמו בין על ידי שלשון בין ע"י נויס בין ע"י אונס ישראל בין ע"י וולתן כל דבר שהוא אונס מותר⁽¹⁾ עליו מודעא בפני עדים, וכבר סירשנו דין המודעא לעיל בענין ביטול מודעי. וצריכין נמי עידי המודעא לדעת האונס כולו שעושה לו לשמעון ודבר זה באונס מכירת שדה או באונס ממון או באונס מחילת ממון אבל באונס מתנה בדיעת כל שהוא סניא ואפי' בגלוי מילתא סניא וכדנרסינן בסרי חוקת הבתים⁽²⁾ ולפי שכתבנו כל זה לעיל בענין בטול המודעי לא הוצרכנו לפרש כאן. וזהו נוסח שמר מודעא⁽³⁾.

יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שבא לפנינו פלוני בן פלוני ואמי לנא רבותי הוו עלי סהדי דהדין פלוני בן פלוני אניס לי בשלטנא או בשאר אונסא על דרך שהוא האונס כותבין אותו למיזבן ליה דירתא פלוני דידי או למחביה ליה כמתנה והשתא קא מסרנא מודעא קדמיהון דהדין פלוני אניס לי וידוע לכוון אנסי דקא מצריך לי לזבוני הדין דירתא דילי במאה וזוי ואנא אמניא⁽⁴⁾ ליה דאי יהיב לי בה חמש מאה וזוי רזיבנינא ליה ואי לא לא מוזיבנינא ומשום אונסי דקא אניס ליה לא סני לי דלא לזבוני ליה במאה וזוי וכען הוו עלי סהדי דכך חליף אונסא או שעתא תבענא ליה ברינא ומסיקנא ליה מיניה מפני שאונס אני על כל זה, ויש שכותבין נמי בשטר המודעא ואי אניס לי לבטולי מודעי או דכתבי בשטר וזיני ביטול מודעי הוו לי סהדי דלא ליהני מידי דהויא שפרא כולה אונסא היא (ולית) ולית ביה מששא וכל שהוא מבקש ממני אני עושה לו היום ולמחר אבטליניא ואתבעיניא ברינא שאונס אני ומוטל בידו ואנו שאלנו וראינו דאונסיה אונס הוא והוברר לנו הכין ומשום הכי כתבנו וחתמנו מודעא זו כהונן וכתיקון חכמים כדת וכהלכה כדין כל שטרי מודעאות דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם ומאי דמסר וקביל קדמנא הדין פלניא ואונסא זו שירענו כתבנו וחתמנו ביום פלוני בירח פלוני בשנת פלונית לכריאת עולם למנין שאנו מונין כאן כמתא פלונית ונחננו ביד פלוני בן פלוני להיות בידו וכיר הבאים מכחו לראיה ולזכות והכל שריר וקיים. וכשטר מודעא דמתנה אי לא כתיב בה ואנו עדים שאלנו וראינו דאונסיה אונס הוא וכי לית לן בה דנלווי מילתא בעלמא סניא כדאמרי לעיל. ואם היה שמר מודעא על חוב או על ממון כותבין הכי.

יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שבא לפנינו פלוני בר פלוני כשהוא צווה וקובל ומסר קדמנא מודעא על פלוני בר פלוני וכן אמר שפלוני זה יש לי עליו כך וכך דינרין וכשאני תובע ביני לבינו אומר לי אם אתה עושה לי כך וכך או אתה מחל לי קצת מן הממון אני מודה לך את ממונך ואם לאו אומי כי אין לך אצלי כלום וכשאני תובעו בפני עדים הוא כופר לי בכל מה שיש לי

(1) צ"ל: מוסר.

(2) בבא בתרא דף ס'.

(3) ע"י כ"מ העשור דף ס"ח מדפוס לבוב.

(4) אולי: אמרנא.

אצלו ואני אנוס ומסור בידו ועכשיו הוא לי עדים על מודעא זו שאם אעשה לו שמר מחילה בפני עדים ויקנו ממני על המחילה ועל הביטול מודעי קנין אונס ומחילת אונס הוא ולא הוא מחילה וכו' כמו שכתבנו לעיל בשטר המודעא של מעלה. וכוחבין נמי ושאלנו וראינו אנו עדים דאונסיה אונסה וכו'. עד והכל שריר וקיים.

וחשמר המ' הוא שמר מחילה.

וזהו נוסחה.⁽¹⁾

יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמר לנו פלוני בן פלוני הוא עלי עדים וקנו ממני וכחבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות וחטנו לו לפלוני בן פלוני להיות בידו לראיה ולזכות מחמת שרציתי כרצון נפשי שלא באונס כלל אלא בלבב שלם ובנפש חפצה וכדעת שלימה ובעין יפה ומחלתי לו מעכשיו מחילה נמורה מחילת שמים ומחילת בריות קול⁽²⁾ טענה וקול⁽³⁾ תביעה וכל ממון וכל דרא דממונא וכל שבועה שהיה לי אצלו קודם היום ועד היום הזה וכל שעותא וכל שלותא בין ידיע לי השתא בין דאיגליא לי בתר השתא הכל מחלתי מעכשיו משלם ואין לי רשום⁽⁴⁾ היום או סחר לומי כי טעיתי לפי שהכל (אני) מוחל אני לו מעכשיו ידוע ושאינו ידוע ומחילה זו מחילה נמורה ושלימה כדת וכהלכה שריא וקיימא חתוכה וחלוטה דלא להשנאה בה ודלא למיהדר מינה לעלם ויהבא ליה ומשלמא⁽⁵⁾ ליה וליורשיו אחריו ואין מי ימחה בידו וביד הבא מכחו כי בלבב שלם עשיתי לו מחילה זו מחילה נמורה בלא שום שיור בעולם לא לי ולא לבאים מכחי ולא נותר לי עליו לא שבועה ולא חרם סתם ולא הדרת הראש וכל מי שיבוא מארבע רוחות העולם בן ובה אה ואחות קרוב ורחוק יורש ונחל יהודי ויהודית גוי ונויה ריקום וישעון ויהנה וישתעי ויערער שום דין ודברים בעולם על פלוני זה או על הבאין מכחו כדי לבטלה כולה או מקצתה או כדי להשביעו ולהחרימו מחמת מחילה זו יהיו דברי המערער בטל ומבוטל וחשוב כחרם הנשבר שאין בו ממש ולא יהא רשות לשום אדם בעולם להשביעו ולהחרימו ועלי ועל יורשי אחרי להפיץ ולהרית ולסלק מעל פלוני זה כל ערעורין שבעולם ולהעמיד מחילה זו בחוקתו ובחוקת הבא מכחו העמדה נמורה ושלימה בלא שום פסידא בעולם וכל מודעי ומודעי וכו' ואחריות וחומר שמר מחילה זו קבלתי עלי ועל יורשי אחרי אנב ארבע אמות קרקע כהונן וכתיקון חכמים כאחריות וחומר כל שטרי מחילות דנהיגות בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמופסי דשטרי וקנינא מפלוני בן פלוני זה לפלוני בן פלוני זה בכל מאי דכתי' ומפורש לעילא כמנא דכשר למקניא ביה. ומה שהיה בפנינו ביום פלוני בחדש פלוני בשנת פלונית וכו' עד והכל שריר וקיים. והיבא דאתא לבתר דקנו מיניה על המחילה ושען בסעותא דחושבנא ידיעה דהנהו תרתי נינאי⁽⁶⁾. כבר פירשנו ענין זה בהלכות הקנין פירוש מבואר:

⁽¹⁾ עיי' בס' העטור דף ג"ד מדפוס לכוב (ד"ו דף צ"ב).

⁽²⁾ ג"ל: כל.

⁽³⁾ אולי: רשות.

⁽⁴⁾ עיי' לעיל ע' 28.

⁽⁵⁾ גיסין דף י"ד.

והשטר האחד והארבעים הוא שטר אגרת מוזן:

והוא כנון ראובן שיש לו אשה ובנים ויש לו ממון אצל שמעון אי נמי אין לו ממון אצל אחרים ויש לו קרקעות ואתה מוצא איגרות מוזן אלו על ארבעה דרכים כנון שמת ראובן והניה אלמנה ויתומים והיה לו ממון אצל שמעון ותבעו האלמנה והיתומים מזונת שאומי בית דין לשמעון לתת מוזן קצוב לאלמנה ומזון קצוב ליתומים כותבין לשמעון שטר בכך כמה שהוציא עליהם שלא יוכלו היתומים לתבוע אותו כשיגדלו שיש על ביד ליקח ממון ראובן הנזכר ולהשיב אותו ביד האפטרופוס הני מילי על דרכים ידועים כנון שהניע זמן הסירעון של ממון זה שביד שמעון אבל איפשר להיות שזה הממון ביד שמעון ידוע ועדיין לא הגיע הזמן ואין יכולין להוציא מירו בדין אלא על דרך או בפחות שיתן להם פחות ממה שכותבין לו ביד ולית כאן משום רבית אי נמי אם זה הממון ביד שמעון בתורת סקדון שלא יתן אותו אלא לבני ראובן לכשיגדלו או יכולין בית דין להוציא ולמנות עליו אפטרופוס אחר כי הוא נעשה עליו אפטרופוס ואעפ"י שהופקד ביד זה הממון שלא יתנו אלא לבני ראובן לכשיגדלו אם אין מוציאין בית דין ממון אחר לראובן הנסטר או שרואין תקנה ליתומים מוציאין מיד שמעון מוזן האלמנה ומזון היתומים כי לא הימנו להפקיע מוזן אשתו כסקדונו אצל אחרים כדי לתת לבניו וכותבין לו שטר אגרות מוזן. והדרך השנית כנון ראובן שהלך למדינת הים והוא במקום רחוק ויש לו מוזן ביד אחרים ואשתו תובעת מזונת שבית דין מוציאין מיד זה הנפקד וכותבין לו שטר בית דין שלא יוכל לתבועו ראובן כי במזונות אשתו נותן כך וכך ברשות בית דין ונס וזו נקראת אגרת מוזן. והוא כדגס"י בכתובות בסרי נערה שנתפתחה¹ תניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונת בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר מ"י שהוא צדקה או תכשיט. והדרך הג' הוא כנון מי שיש לו ממון אצל אחרים ונשמה² ואשתו ובניו תובעין מזונת ובזמן שאין ביד מוציאין לו ממון אחר אלא זה שהוא אצל הנפקד. אי נמי רואין דבר שהוא לו תקנה שלא יקחו משאר ממנו ויקחו מזה שהוא אצל הנפקד מוציא עליהן הנפקד כפי מה שיאמרו לו ביד וכותבין לו שטר שימוש בית דין שלא יוכל זה השומה לתבועו בו לכשישחטה ויתרסא משמותו כי במזון אשתו ובניו נתן זה הסך וזה השטר נמי הוא הנקראת מאגרות מוזן. וכן נמי אם צריך הוצאה זו השומה מוציא עליו זה הנפקד ברשות ביד וכותבין לו שטר שימוש בית דין שלא יתבענו השומה לכשישחטה כי בעצמו הוציא כך וכך ברשות בית דין. ועל האי גירסא נמי בסרי נערה שנתפתחה³ אמ' רב חסדא אמ' מר עוקבא מי שנשחטה בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר כמו פרנסת אשתו, וכמי שהלך למדינת הים אין זנין ומפרנסין אלא אשתו בלבד ונס לא ברבר אחר שהוא תכשיט או צדקה, ותורף הדבר כי השומה שנשחטה אנוס הוא כי לא ידע שיבוא לו השמות ולא היה יכול לצוות שיוזנו בניו ובנותיו ויתנו צדקה בעבורו ויעשה כמות לאשתו והואיל והוא אנוס ולא יכול לצוות עושין לו בית דין כל אלו שהדבר ידוע שכל בני אדם רצונן בכך אבל מי שהלך למדינת הים והיה יכול לצוות על כך ולא עשה גילה דעתו שאין רוצה לתת מוזן לבניו ולא צדקה ולא תכשיט ואין בית דין עושין עבורו והן מתפרנסין מן הצדקה אם אין להם ממה

¹ דף מ"ח.

² צ"ל נשחטה.

³ כתובות דף מ"ח.

שיתפרנסו אבל אשתו שהוא חוב עליו וחייב במוזנותיה אעפ"י שנלה דעתו שאין רוצה לתת לה מוזנותיה כיון שהן חוב עליו לא כל הימנו להפקיע ממון אחרים ובית דין מוציאין ממנו בעל כרחו או מן הנפקד בומן שאין לו ממון אחר וכבר מסורש זה בפרק נערה שנתפתחה דמקשינן על הא דהניא מי שהלך למדינת הים מדמר עוקבא ותרצינן מר עוקבא שלא לדעת והכא יוצא לדעת. והדרך הדי' הוא כגון ראובן שיש לו אישה ובנים והלך למדינת הים או שמת והניח קרקעות ומכרו ב"ד מן הקרקעות שלו למוזנות אשתו שכוחבין ב"ד ללוקה שמר שימוש היאך מכרו לו זה הקרקע לצורך מוון אשתו או אלמנתו והיאך הוציא זה הלוקה הממון בהוצאת האשה או האלמנה כדחקין רבנן ושלא יכול הבעל כשיבוא להוציא הקרקע מירו ונס לא יהיו יכולין היתומים היום ומחר לתבוע הלוקה כי בומן האלמנה ליתן זה הממון ולא עוד אלא שאם יצא עורר על זה הקרקע שיתבענו מן הלוקה אחריותו של לוקה על היתומים כדאמרינן בי דינא דובין אחריותא איתמי וכבר פירשנו דין מכירת האלמנה בה לכות מוזנות ומעשה ידי האלמנה פירוש מרוה. נרסינן בכתובות²) בפרק אלמנה נזונית ארמלתא דזכינא אחריותא איתמי בי דינא דובין אחריותא איתמי, כיצד מוכרת אמי רב דניאל בר רב קטינא אמי רב הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקה ומפרנס אחד לשלשים יום, (ירושלמי³) שום היתומים אגרות מוון האלמנות והדין נוסם

שמר אגרות מוון בומן שהיא מוכרת ממכירת קרקע:

אנו בית דין החתומים למטה כך היה דאתת קרמנא פלוניא בת פלוני אשת פלוני וקבלת קרמנא ונתרעמה על דחקה ועל צרכה ואמרת לפנינו יריע לכון רבותי שהלך פלוני בעלה היום כמה ימים למדינת הים ולא הניח לי שיעור מוון אפי' לשלשה חדשים ואין לי סיפוק במה לזון ולהתפרנס ומעשה ידי אינן מניעין לכלום ואני צריכה הרבה למוזנות ועתה רבותי חושו לצרכי ועיינו במוזנותי ואנו בית דין ראינו דבריה נכונים וחפשונו אחר ממון בעלה ולא מצאנו דבר ראוי למכור כמו שדה פלוני או תכשיט פלוני והרשינוה למוכרה והכריוו על אותה שדה. והגיעו לכך וכך דינרין ועשינו בהכרות השרה כדבעי וכאמור רבנן לא יצא עליה לוקה שיתן בה כמו פלוני בן פלוני שנתן בה כך וכך דינרין וראינו אנו בית דין למוכרה להדין פלוני ופייסנוהו בכך כי היה חושש משום תרעומת שהוא במדינת הים שלא יערער עליו בכלום לכשיבוא וחזרנו על פלוני זה ופייסנוהו הרבה לקנותה ושמע ממנו וקנאה ממנו בכך וכך דינרין וצוינו לו להוציאן לאשתו במוזנותיה כהונן וכתיקון חכמים ולתת לה כל הדרש וחדש כך וכך במוזנותיה וכן עשה פלוני דגן ולכך כתבנו לה מעשה בית דין זה שאנו בית דין מכרנו לו שדה זו לצורך מוון האשה ולא היא כח לא ביד פלוני בעל האשה היום או מחר ולא ביד שום אדם לערער עליו בכלום ומעכשיו ילך פלוני זה הלוקה ויהויק ויקנה שדה פלוני (מעשה) ויעשה בה כל חסצת נפשו הוא והבאים מכחו ויהא רשאי לירש ולהורישי לנחול ולהנחיל ולעשות בה כל חסצת נפשו מהיום ולעולם ומהיום ואילך לא יהא רשות לא לבעלה ולא לשום אדם בעולם מארבע רוחות העולם לתבוע עליו בכלום ואם יבוא בעלה היום או מחר ויתבענו להדין פלוני הלוקה בכלום יהיו דבריו בטלים ומבוטלין וחשובין כחרס הנשבר שאין בו ממש לא בדיני ישראל ולא בדיני האומות ונס אנו בית דין קנסנו זה פלוני שהוא במדינת הים וגזרנו עליו מן הדין כגזירה שאם יתבע היום או מחר להדין פלוני הלוקה שיתן כך

² דף צ"ו.

³ כועד קטן ס"ג ה"ג (דף ס"ב מרפוס קראטאשין).

וכך דינרין קנס לפלוני הלוקח לעשות בהם כל חפצת נפשו ועל הכל להעמיד בידו שדה זו העמדה נמורה שעל מנת כן מכרנוה לו או בית דין למוון אשה וכן ראינו מן הדין ואם יבוא שום אדם בעולם מארבע רוחות העולם למעון על פלוני זה הלוקח בכלום מחמת שדה זו שמכרנו לו או בית דין למוון אשה אין בדבריו ממש ועל פלוני בעל האשה ועל יורשיו אחריו לפצות ולהרית ולמלק מעל פלוני זה ומעל יורשיו אחריו כל ערעורין שבעולם ולהעמיד שדה זו שזכרנו לו בחוקתו ובחוקת הבאים מכחו בלא שום פסידא בעולם וכן אם יצא על שדה זו שום כתב וקיום בעולם על פלוני זה בעל האשה ועל יורשיו אחריו ולמלק ולפצותו מעל פלוני זה הלוקח ומעל יורשיו אחריו כי כן מכרנוהו לו או בית דין כדי שתהא אחריותו על פלוני זה ועל יורשיו אחריו כי מכיון שמכרנוהו או בית דין לצורך מונות אשתו כאלו הוא מכרה בעצמו דמי ויפינו כח הלוקח שתהא אחריותו עליו ועל יורשיו כאחריות וכחומר כל שמר מכירות ושטרי מעשה בית דין דמוונות אשה ואלמנות דנהינות בישראל מיומא דגן ולעלם ומאי דהוה קרמנא אנהנא דייניא ביום פלוני לירח פלוני וראינו מן הדין ומאי דאחזו לנא מן שמיא כתבנו וחחמנו מעשה בית דין זה ונתננוהו ביד פלוני זה להיות בידו וביד הבא מכחו לראיה ולזכות. ואם הוא למוון אלמנה כותבין השמר על הדין ענינא ומדכרין ביה ענין אלמנה וכותבין אחריות השדה על היתומים. ואם היא נמי השמר ממון שהוא מופקד אצל אחרים כמו שאר השלשה דרכים שכתבנו לעיל כי מזה שכתבנו יתלמדו שאר השלשה דרכים ותן לחכם ויחכם עוד:

והשמר המ"ב הוא שמר משכנתא:

והיא משכנתא סתם שאינה לא אסותיקי ולא קיום שהוא שמר חוב לברו אלא היא משכנתא סתם כגון מלוה ממנו מעות ומשכן לך⁽¹⁾ שדרו בהם לזמן קצוב ואמי לו אם אתן לך עד יום פלוני אם לאו תרד בשדה פלונית וחאכל סירותיו בנכיתא או כגון שמשכנו שדרו מעכשיו ואמי לו אם לסירותיו מאלתר בנכיתא עד שאפרע לך משלך, ושטר משכונא זו היא בהתראה ובנאמנות ובלבד שישאלו העדים הנאמנות בעת הקנין ללוה ואם שאלוהו מועיל אותו הנאמנות לנבות מן היתומים בלא שבועה כמו שפירשנו לעיל בכמה מקומות עיקרן של דברים אלו. והו נוסח שמר משכונא: יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמר לנו פלוני בן פלוני מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש חפצה וברעת שלימה ובעין יפה ונטלתי וקבלתי ממנו כך וכך דינרין שבין ותקלין ממטבע פלוני ומשכנתי לו בהם כל אותו שדה שיש לי במקום פלוני כנו שהוא מסויים במצרנו ואלו הן המצרין מצד אחר שדה פלוני ופלוני, מצד שני שדה פלוני ופלוני, מצד שלישי שדה פלוני ופלוני, מצד רביעי שדה פלוני ופלוני, וכל מה שיש תוך מצרין הללו הכל משכנתי לו לפלוני זה בדינרין אלו הכתובים למעלה עם כל עמל ושבח ששם בעפר ובארמה מתהום תהומיא ועד רום שמיא כיציאה וכיאה וקבלתי עלי לסרוע לו לפלוני זה הממון הכתוי לעיל כך וכך ואם לא אפרענו לו לזמן הזה הכתובין לעיל מיד יהא רשאי לירד במשכונה זו שמשכנתי לו ולאכול סירותיו בנכיתא⁽²⁾ כך וכך בשנה ומעכשיו ילך פלוני זה ויזכה ויחויק ויקנה במשכונה זו ויהא רשאי לעבוד

(1) צ"ל: לו.

(2) מלשון: בנכיתא.

ולנפוע ולהרוש ולרוע ולהוציא ארים ולהכניס ארים ולאכול סירות משכונה זו בכל שנה ושנה בכך וכך נכיתא עד שאפרע לו את שלו ואם לא אפרע את שלו לזמן הכתוב לעיל יהא רשאי לעשות ממשכונה זו כל חפצת נפשו אם ירצה להחזיקה לעצמו ולאכול סירותיה בנכיתא הנזכרת ואם ירצה להוריד קורות ותקראות ורעפים ולסתור כותלים ואבנים ומנתי אותו אפטרופוס מעכשיו למכור הכל על פי עצמו שלא על פי בית דין ויהא נאמן בדברו ואם ירצה נמי למכור נוף הקרקע יעשה מן הכל חפצת נפשו בנאמנות נמורה בלא רשותי ובלא רשות בית דין ואדם בעולם ומעכשיו סלקתי עצמי ורשותי ורשות הבאים מכחי סלוק נמור לעולם ולא נשתייר לי במשכונה זו שום חלק ותפיסה וזכות בעולם לא לי ולא ליורשי אחרי עד שאפדה אותה אני או הבאים מכחי ממנו ומן הבאים מכחו ולא נשתייר לי אצלו מרמי משכונה זו כלום כי הכל קבלתי ממנו משלם וכל זמן ששטר משכונה זו יוצא מתחת יד פלוני הוא והבאים מכחו כשני עדים ברורים בלא חרם ובלא שכועה בלא הדרת ראש שכך קנינו ממנו אנו עדים מפלוני זה בפירוש על נאמנות זו. והודענוהו לפלוני זה הוי יודע שאם אתה פורע לו ממון זה בעדים פרע לו שאם לא תפרענו בסני שני עדים כשרים אין לך מועיל פירעון כלום עד שתקבל השטר מידו ואפי' אתה פורעו בסני שני עדים אם עשית לו נאמנות אין מועיל העדות כלום אלא כל זמן שתפרענו קבל מידו השטר. ויש שכחבין הכי והחרינו בו אנו עדים והודענוהו כח הנאמנות ואמרנו לו לפלי' זה רע שכבר האמתנו על עצמך וכל פריע שתפרע שלא בסני עדים אינה פריעה אלא אל תפרע לו כלום אלא בסני עדים וסבר וקביל וכל מי שיבא מארבע רוחות העולם בן ובת וכו' עד וחשובין כחרם הנשבר שאין בו ממש ועלי ועל יורשי אחרי להפיץ ולהדיח ולמלק מעליו ומעל הבאין מכחו כל עורר וטוען בעולם ולהעמיד משכונה זו בחוקתו ובהוקת הבאים מכחו העמדה נמורה בלא שום פסידא בעולם וכל כתב וקיום כתוב בכל לשון וכו' וכל מודעי ומודעי וכו' ואחריות וחומר שטר משכונא זו קבלתי עלי ועל יורשי אחרי כאחריות וכחומר כל שטרי משכונות דנהינין בישראל מיומא דגן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמפוסמי דשטרי וכו' והכל שריר וקים.

והשטר המ"ג הוא שטר ניגודא¹:

והיא האמור למעלה בתלמוד ואי כתב ניטרא² קלא אית למילתא ורבו אחא קא כתיב הכי ואי כתב ניטרא³ ואי⁴ לשון שמירה כלומי שעושין שטר ביניהם שישמרו זה את זה מלהחזיק על חבירו וזהו שטר ניגודא⁴ בזמן שקנו ראובן ושמעון קרקע בשותפות והוא משותף ביניהם ואוכל ראובן סירות אותו קרקע ראשונה שנה אחת ושמעון שנה אחרת אין בכך כלום ואין יכולין להחזיק זה על זה, אבל אם אוכל אותה ראובן שלש שנים זה אחר זה ואחר כך אוכל אותה שמעון שלש שנים

(1) נראה שצ"ל: ניטרא.

(2) צ"ל: ניטרא.

(3) צ"ל: והוא.

(4) צ"ל: ניטרא.